

A Study for Determining the Requirements for Integration of Visual Culture Studies in Fine Arts High Schools on the Basis of Teachers' Opinions*

Ebru GÜLER**, Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ***

Received date: 08.06.2018

Accepted date: 02.08.2018

Abstract

This study is intended to present teacher opinions on inclusion of visual culture into the curriculum of fine arts high schools, and was conducted by qualitative research method. Among the purposive sampling methods, the method of typical case sampling was used in determining the sample of the research. The research participants comprised six art teachers that taught during the first semester of the school year 2014-2015. Research data were collected by semi-structured interview. Descriptive analysis based on the qualitative research method was used to analyze the data obtained in the research. In this context, the analysis of the research data was conducted in three stages within the framework of the research questions and conceptual framework of the research. In the first stage, the data obtained from the semi-structured interviews with the teachers were documentation and analyzed. In the second stage, the teachers' opinions were analyzed on the basis of the themes identified within the context of the theoretical framework of the research. In the third stage, the findings were interpreted following the analysis. Some conclusions reached on the basis of the research findings were as follows: It was found that visual culture education is important for raising more conscious individuals in that it supports their critical thinking, creativity, visual literacy and communication. Particularly in this era, when we are intensely bombarded with images due to the developments in technology, students spend more time on social media and accept everything they see there as true, without questioning. This is why it was concluded that visual culture education would be effective in improving their skills, such as communication, critical thinking, creativity, cultural continuity and self-expression.

Keywords: Visual culture, social network, fine arts high school.

* This article is Çığır, E. (2016). "Examination of Social Network-Focused Visual Culture Applications Towards Visual Arts Teaching" was produced from his doctoral thesis.

** Erzincan Binali Yıldırım University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, E-mail: ebru.guler@erkzincan.edu.tr

*** Anadolu University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, e-mail: duygu.bedir@gmail.com

Güzel Sanatlar Lisesinde Görsel Kültür Çalışmalarının Entegrasyonuna İlişkin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Gereksinim Belirleme Çalışması*

Ebru GÜLER**, Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ***

Geliş tarihi: 08.06.2018

Kabul tarihi: 02.08.2018

Öz

Görsel kültürün güzel sanatlar liselerinde öğretim programı içinde yer almasına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile şekillenmiştir. Araştırmanın örneklem belirleme sürecinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Bu araştırmanın katılımcıları güzel sanatlar lisesinde 2014-2015 öğretim yılında birinci yarıyıl eğitim veren 6 resim öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma yöntemine dayalı betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda araştırma verilerinin çözümlenmesi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada öğretmenlerle gerçekleştirilmiş yarı-yapılandırılmış görüşmelerin verilerinin dökümü yapılmış ve çözümlenmiştir. İkinci aşamada araştırmanın kuramsal çerçevesi bağlamında belirlenen temalar temel alınarak öğretmenlerin görüşleri analiz edilmiştir. Üçüncü aşamada ise elde edilen bulgular analiz edildikten sonra yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan bazı sonuçlar ise şöyledir; Öğrencilerin eleştirel bakış açılarını, yaratıcılıklarını, görsel okuryazarlıklarını, iletişimlerini destekleyeceği ve daha bilinçli bireyler yetiştirmede görsel kültür eğitiminin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle yoğun imge bombardımanına maruz kaldığımız bu çağda öğrencilerin sosyal medyayı fazla kullanımları sonucunda sosyal medyada gördükleri her şeyi doğru olarak kabul edip, sorgulamadan benimsediklerini bunun için görsel kültür eğitiminin iletişim, eleştirel düşünce, yaratıcılık, kültürel devamlılık, kendi ifade etme gibi becerilerin kazanımında etkili olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Görsel kültür, sosyal ağ, güzel sanatlar lisesi.

*Bu makale, Çığır, E. (2016) "Görsel Sanatlar Öğretimine Yönelik Sosyal Ağ Odaklı Görsel Kültür Uygulamalarının İncelenmesi" doktora tezinden üretilmiştir.

** Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, E-mail: ebru.guler@erzincan.edu.tr

*** Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, e-mail: duygu.bedir@gmail.com

1. Giriş

Sanat eğitimcileri sanat eğitimi alanının genişlemesi, sanat eğitimi programında süreçlerin ve amaçların yeni yaklaşımlar gerektirmesi ile son zamanlarda görsel kültür eğitimi düşüncesini daha fazla dikkate almaktadırlar. Güzel sanatlardan görsel kültüre kayan sanat eğitimi paradigması güzel sanatlar ve popüler kültürün çelişen postmodern pedagoji ve sorunlarını kapsamaktadır (Sohn, 2004 s. 35). Postmodernizm, kültürün gelişmesi ve yayılmasında sanatı ve sanat eğitimi önemli araçlardan biri olarak değerlendirmektedir. Görsel imgelerin çokça kullanıldığı görsel sanatlar eğitimi görsel kültür çalışmaları için diğer disiplinlerden daha avantajlı konumdadır (Bolin ve Blandy, 2003, s. 247). Özellikle sanat derslerinin görsel kültür oluşturma, yayma ve benimsetme noktasında görev almasına dair yaklaşımları öne sürülmektedir. Bu nedenle sanat eğitimi süreçlerinin görsel kültür bağlamları ile yapılandırılması önem kazanmaktadır (Duncum, 2000).

Freedman'a (2003) göre görsel kültür çalışmaları, öğrencilerin içinde yaşadıkları dünyayı anlamaları için şarttır. Öğrencilerin eleştiri yoluyla görsel kültür ve onun sunduğu ortamları çözümlemesi sağlanmalıdır. Öğrenciler görsel kültürü tanımaya, kültürel kimlikleri üzerindeki etkisini bilmeye, değerlendirmeye ve çözümlemeye doğru eğitilmelidir (Kırıçoğlu, 2009, s. 46). Rogoff'a (1998) göre görsel kültür çalışmalarındaki çözümleyici ve eleştirel yaklaşım, görünen, görünmeyen ya da görülmesine izin verilmeyen şeyin anlamı üzerine kurulabilir. Yani sorgulamalar bütünü "görme" kavramı etrafında kurulabilir. Duncum'a (2003) göre, günlük yaşamda sürekli karşılaştığımız görsel imgelere ilişkin etkinlikler planlanmaktadır. Sanat derslerinde ise bugünün kurumsal şirketleri tarafından üretilen günlük görüntülerin kullanıldığı araştırmalar ve uygulamalar bulunmaktadır. Şirketler tarafından üretilen bu görüntü ve imgelerin analiz edilmesinde görsel kültür çalışmaları sanat dersleri için bir merceğe görevi görmektedir. Ortak kültürümüz giderek izlediklerimizin bir ürünü haline gelmektedir. Günlük yaşamda hemen hemen tüm köşe başlarında, bina girişlerinde, metrolarda, mağaza ve parklarda optik elektronik gözler yer almakta ve gözetlemektedir. Bu anlamda görme biçimleri farklı bir kültürel yapılanmanın temellerini oluşturmaktadır. Bu farklı kültürel yapılanma içinde görmenin gösterilen ve görünenlerden de etkilendiği söylenebilir (Karadağ, 2004, s. 13).

Görsel kültür eğitiminin sanat eğitimi programlarında yer alması gerekliliği, yaşadığımız 21. yüzyıl bilişim çağında iletişim araçlarının hayatımızın büyük bölümünü kapsadığı ve oluşturduğu düşünüldüğünde görsel kültür eğitiminin eleştirel sorgulama, analiz ve çözümlemeye dayalı farkındalıklar geliştirme amacını taşıması beklenmektedir. Bu beklenti ile ilintili olarak bireylerin imgesel okuma ve sorgulamalarının doğruluğu ve anlamlandırmaların niteliği artmaktadır. Leppert'e göre her imge belli bir görme tarzını somutlar. Diğer bir deyişle her imge tarihsel, toplumsal ve kültürel açıdan kendilerine özgü olan ve birbirleriyle çekişen ve çelişen görme tarzlarını somutlar. Bundan dolayı imgelerin içerikleri sözcüklerin basit bir ikamesi değil, sözcüklerden daha fazlasıdır (Leppert, 2009, s. 20). Bu bağlamda imgelerin çözümlenmesi için görsel kültüre dair öğrenme biçimlerinin Türkiye'de sistemli bir şekilde her düzeyde sanat eğitimi öğretim programında yer alması ile mümkündür (Mamur, 2014, s. 118). Eğitim programlarında bilişsellik, farkındalık ve yeniden üretimin temelleri üzerine inşa edilen görsel kültürün eğitim içerisinde yer alması bireyin yansıtıcı, deneysel ve düşünsel bakış açısını geliştirecektir. Alanyazına bakıldığında Türkiye'de görsel kültür, ders ve uygulama olarak lisansüstü eğitim düzeyinde ve üniversitelerin iletişim fakültelerinde öğretim programında yer almaktadır. Ancak, güzel sanatlar liselerinde ders içeriklerinde görsel kültür çalışmaları bulunmamaktadır. Kırıçoğlu (2009, s. 44) görsel kültürün sanat eğitimi programlarında yer almasının gerekliliğini şöyle sıralamıştır:

- Görsel kültür çocuklarımızın ve gençlerimizin çevresini saran görsel imgelerin oluşturduğu estetiksel, iletişimsel ve işlevsel amacı olan her şeydir. Bu bağlamda görsel kültürün kültürel kimlik oluşturmada etkin rolü vardır.
- İnsanlar müze ve galerilerde izledikleri sanat yapıtlarından daha çok bu kültürel imgelerin etkisi altındadır.
- Görsel kültür sınırları kolayca geçebilir, içinde yaşanan kültürü etkileyerek karmaşık ve melez bir kültür oluşturur. Bu durum ulusal kültürü olumsuz yönde etkiler.
- Görsel kültür, görsel sanatlar ve alt kültür nesnelere arasındaki sınırların erimesine, bütün bunlara ek olarak kültür alanının genişlemesi ve çeşitlenmesine yol açar.
- Görsel kültürde dikkatler nesnenin bağlamsal ilişkilerine çekilir, görsel kültür nesnelere estetik tüketimi arttırmaya yönelik yeni anlamlar ve işlevler üstlenir.
- Görsel kültür alanının yoğunluğu, yaygınlığı ve seçkin sanatın yaşamdaki baskın konumunu zayıflatır, seçkin sanat, popüler sanat ve alt kültür ürünleri arasındaki sınırlar kimi yerde erir.
- Ulusal kültürün, tarihsel, geleneksel, çağdaş ürünleri ile öteki kültürlerin, tarihsel, geleneksel, çağdaş kültür ürünlerinin etkileşim içinde olmaları görsel kültürün kapsamının daha geniş ve karmaşık hale gelmesine neden olur.

Bu çerçevede görsel kültür nesne ve imgelerinin çözümlenmesinde görsel kültür eğitimi içeriklerinin öğretim programlarında yer alması önem taşımaktadır. Bu araştırmada, görsel kültürün güzel sanatlar liselerinde öğretim programı içinde yer almasına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Görsel kültürün güzel sanatlar liselerinde öğretim programı içinde yer almasına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile şekillenmiştir. Nitel araştırma, varsayımlarla ve bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren yorumlayıcı/kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlar. Bu problemi araştırmak için, nitel araştırmacılar; araştırmada, çalışmadaki insan ve yerlere duyarlı olan doğal ortamdaki veri koleksiyonlarını ve hem tümevarım hem de tümdengelimli, örüntü ve temalar kuran veri analizlerini içeren nitel bir yaklaşım kullanırlar. Nihai yazılı bir rapor veya sunum; katılımcıların, seslerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin kompleks bir açıklama ve yorumlanmasını, alanyazına katkısını veya değişim çağrısını içerir (Creswell, 2013, s. 44).

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın örneklem belirleme sürecinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme, araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıda durumdan tipik olan bir durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanmasını gerektirir. Araştırmacı tipik bir durumu seçebilmek amacıyla konuya ilişkin bilgisi olan kişilerle iş birliği yapar, durumlar hakkında ön bilgi toplar ve çalışacağı tipik durum örneğine karar verir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011, s. 90). Bu araştırmanın katılımcıları güzel sanatlar lisesinde 2014-2015 öğretim yılında birinci yarıyıl eğitim veren 6 resim öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada, her bir görüşülen kişi için kod isim kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine bilgi edinebilmeyi birleştirir. Bu nedenle, bu tür görüşme yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerin avantajlarını ve dezavantajlarını içerir. Analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları ve kontrolün kaybedilmesi, önemsiz konularda fazla zaman harcanması, görüşme yapılanlara belli standartlarda yaklaşılmadığından güvenilirliğin azalması gibi de dezavantajları bulunur (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011, s. 163). Araştırma görüşme soruları araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra üç alan uzmanının görüşleri alınarak soruların geçerlilik ve güvenilirliği sağlanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

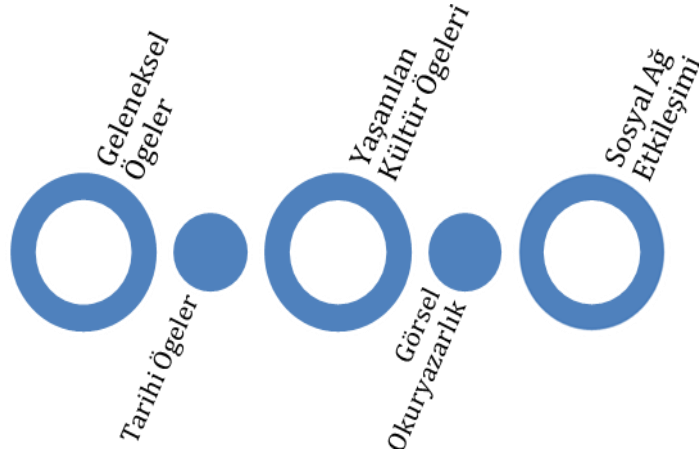
Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel veri analiz türlerinden betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analize göre elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde görüşülen ve gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmaya amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilebilir. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Sonrasına bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Bu bağlamda, araştırma soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda araştırma verilerinin çözümlenmesi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada öğretmenlerle gerçekleştirilmiş yarı-yapılandırılmış görüşmelerin verilerinin dökümü yapılmış ve çözümlenmiştir. İkinci aşamada araştırmanın kuramsal çerçevesi boyutunda belirlenen temalar temel alınarak öğretmenlerin görüşleri analiz edilmiştir. Üçüncü aşamada ise elde edilen bulgular analiz edilerek yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine dayalı olarak elde edilen bulgular 'Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültür algılarına ilişkin görüşleri' ana teması; 'Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültür uygulamalarındaki sınırlılıklara ilişkin görüşleri' ana teması; 'Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültür beklentilerine yönelik görüşleri' ana teması; 'Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültüre ilişkin önerileri' ana teması; 'Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültür çalışmaları ders önerisine ilişkin görüşleri' ana teması altında toplanmıştır. Bulgular tablolaştırılmış ve araştırmaya katılanların görüşleri doğrudan alıntılar yapılarak özetlenmiştir.

3.1. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Algılarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin görsel kültüre ilişkin algılarını ortaya koymak amacıyla görsel kültürün öğretmenler için ne anlama geldiğini ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin görsel kültüre ilişkin algıları Tablo 1'de gösterilmiştir. Ayrıca bu temaya ilişkin öne çıkan boyutlara Şekil 1'de yer verilmiştir.

Şekil 1. Güzel Sanatlar Lisesi Öğretmenlerinin Görsel Kültür Algısı

Öğretmenlerin görsel kültür algısına ilişkin görüşleri temel olarak;

- Geleneksel olarak tanımlanan davranışlar, etkileşimler, paylaşımlar ve ortak değerlere ilişkin farkındalık,
- Geçmişten günümüze gelen tarih birlikteliğine dayalı etkileşimlere ilişkin farkındalık,
- Tarih ve geleneksel değerler ile beslenen, günümüzde etkileri süren ve hâlen varlığını sürdüren kültürel anlamda öne çıkmış yaşanılan kültür öğelerine ilişkin farkındalık,
- Kültürün toplumsal ve sosyolojik bağlamda teknoloji etkileşimi çerçevesinde yapılan görsel okuryazarlık yeterlikleri,
- Teknolojinin bir getirisi olan; kültüre, toplumsal ve sosyal bağlamları ile katılımı gerektiren; sosyal ağlar üzerindeki imge dünyasının öne çıkmasına dayalı görsel iletileri ayırmsama, analiz etme, eleştirel bakış açısı ile yorumlama boyutlarına ilişkin yeterlikler çerçevesinde oluşmaktadır (Şekil 1). Bu görüşler Tablo 1’de yer alan temaları oluşturmaktadır.

Tablo 1. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Algılarına İlişkin Görüşler

Temalar
Geleneksel Temalar
Sosyal Ağ Odaklılık
Tarihi Temalar
Yaşanılan Kültür
Görsel Okuryazarlık

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler için görsel kültürün ne anlama geldiğine ilişkin ‘Görsel Kültür Algısı’ ana temasına ilişkin alt temalar farklılık göstermektedir. “Geleneksel Temalar” alt temasına dayalı olarak görüş ifade eden Caner öğretmen “Görsel kültürün daha geleneksel olması gerektiğini düşünüyorum. Yaşayış tarzımıza uygun şeyleri gördüğümüzü ve onları yansıtmanın gerektiğini düşünüyorum” demektedir.

“Sosyal Ağ Odaklılık” alt temasına dayalı olarak görüşlerini ifade eden Murat öğretmen, “...Kültür var toplumda evet. Bunun görsel yansımaları evet. Ama bu bireylere yansımada sancılar var. Dünyaları çok dar. Kültürel iletişim yok. Kültürel iletişim, sosyal medya üzerinden yürüyen bir iletişim ve kimle iletişim kuruyor? Benimle kurmuyor ya da bir yozlaşma var. Kültür düzeyi sınırlı bir kişinin kültür düzeyi sabit bir kişiyle görüşmesi ne kazandırır. Bir de sorgulama araştırmacı bir mantık hiç yok. İşte bir sosyal medyada karşılaştırmada görüyorum...” ifadesiyle görsel kültürün günümüzde sosyal medyaya bağlı olarak oluştuğunu ifade etmektedir. Aynı tema altında Caner öğretmen “Çocukların şu anda görsel kültürleri internet, bilgisayar, cep telefonları sadece. Başka bir kültür yok. Ondan ne görüyorsa, onda da zaten belirli arkadaş çevresiyle konuştuklarından veya belli yerlere girdiklerinden çok sınırlı ve kısır bir döngüler. Böyle olduğu zaman çocukların hiçbir şekilde düşünme yetisi yok.” şeklinde ifade etmiştir. Caner öğretmen bu görüşüyle internet, cep telefonu ve bilgisayarın günümüz kültürünü oluşturduğunu sosyal ağ üzerinde edinilen konuşmaların kültürü sınırladıklarını belirtmiştir.

“Tarihi Temalar” alt temasına dayalı olarak görüşlerini ifade eden Gülümser öğretmen “...Bizim okullarımızda zorunlu olarak astığımız şeyler var. Türk büyükleri, resimleri gibi veya ona benzer şeyler. Bunlar hem resimsel açıdan çok kötüydü hem de gönderileri çok mantıklı değildi işin doğrusu. Görsel kültür için kendi kültürümüzden çıkmış iyi şeyler, iyi işler çok az var diye düşünüyorum... Kendimize ait Türk ressamlarının resimlerini bile bilmiyor çocuklar.” şeklinde ifade etmektedir. Bu bağlamda görsel kültür eğitiminde öncelikle kendi kültürümüzün bilinmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Yaşanılan Kültür” alt temasına göre görüşlerini ifade eden Feride öğretmen “Şu an ben 12. sınıflara giriyorum. 12. sınıflara göre planlarsak, çocukların imgesel ve desen derslerinden sonra, acaba imgeseli yeterince başarabildiler mi? Çağımıza uydurabildiler mi? Çağımızdaki kültürü algılayıp ta mı o konuyu yaptılar ya da üretim tüketim aşamasında neler var neler yok, neyi düzgün algıladılar, algılamaları doğru oldu mu?” ifadesiyle belirtmiştir. Aynı tema altında Gülümser öğretmen görsel kültüre ilişkin görüşlerinde yaşanılan toplumdaki görsel öğelerin önemini açıklamıştır:

“...Türk toplumunda duvar resminin çok önemli bir yeri olduğunu görüyoruz. Özellikle Anadolu'nun bazı yerlerinde geleneksel olarak duvar resimlerinin yapıldığı görülüyor. Yani şahmeranlardan farklı olarak. Şimdi baktığımız zaman öyle bir şey olmadığını görüyoruz... Görsel anlamda sanatsal içerikli şeyler çok az ve nedense hep kıyıya köşeye saklanmış. Mesela hamam yoluna giderken bir pasaj vardır. İçeriye girdiğinizde pişmiş topraktan çok güzel seramik panolar görürsünüz. Yani biraz böyle şeylerden korkuluyor mu ya da estetik daha mı farklı? Düz boyanmış, temiz boyanmış badanalı bir duvarı, daha üstünde bir şeyler ifade eden duvara tercih ediyoruz herhâlde. Bir de o var.”

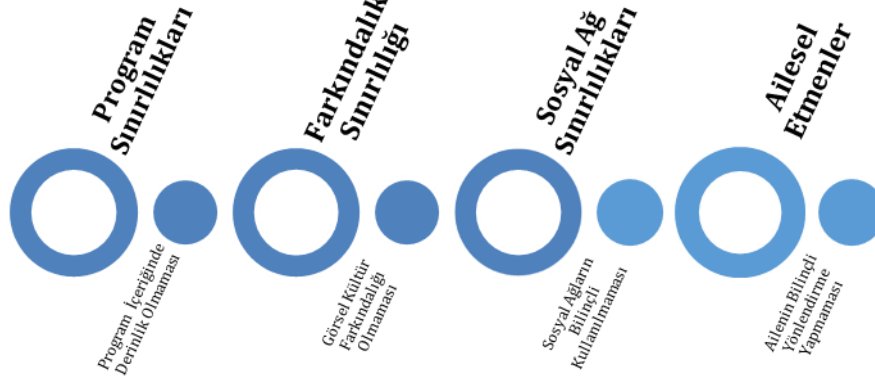
Murat öğretmen aynı tema altında “... Yaşadığı kültürle ilgili zaten verdiği konu. Toplumun içinde var olan bir şey. Onunla bir bağ kurabiliriz” ifadesiyle derslerde görsel kültürle ilgili olarak yaşanılan kültürle ilgili konuların ele alınabileceğini belirtmiştir.

“Görsel Okuryazarlık” alt temasına ilişkin görüşünü Gülümser öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

“... Okuryazarlık olarak ta bizim toplumumuzun görsel okuryazarlığının daha yüksek olduğunu düşünüyorum ve bu dilinde çok etkili bir dil olduğunu düşünüyorum. O yüzden bu dilin doğru kullanılması bilinçli kullanılması bilinçli bir kitlenin olması çok önemli diye düşünüyorum. Çünkü çokta tehlikeli bir silah hâline gelebilir bu. Bu tür bir propagandayı toplumun bütün davranış, yaşam, yeme, içme, konuşma düşünme tarzını bile değiştirebilirsiniz.” ifadesiyle Gülümser öğretmen, günümüzde çevremizi saran çok sayıda imgenin düşündüğümüzde görsel okuryazarlığın oluşmasında görsel kültürün etkili bir dil olduğunu belirtmiştir.

3.2.Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Uygulamalarındaki Sınırlılıklara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin görsel kültüre ilişkin var olan durum betimlemelerine ilişkin görüşlerinin temalar çerçevesinde ortaya konulması amacı öğretmenlerin görüşlerinde ortaya koydukları temalar arasındaki ilişki Şekil 2’de vurgulanmış daha sonra ise temalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. “Görsel Kültür Uygulama Sınırlılıkları’ Ana Temasına Dayalı Alt Temalar Arası İlişki

‘Görsel Kültür Uygulama Sınırlılıkları’ ana teması temel olarak öğretmenlerin görsel kültüre ilişkin var olan durumu tanımlamalarına dayalı görüşleri ile şekillenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinin sınırlılıklar odaklı olarak ortaya çıkması temanın sınırlılıklarla ilişkilendirilmesini gerektirmiştir. Bu çerçevede sınırlılıklar ile ilişkili görüşler ortaya konulurken yine öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak birbirleri ile belirli bağlarla ilişkilendirmiş ve görsel kültür uygulamalarına ilişkin var olan durum sınırlılıklara dayalı olarak ortaya konulmuştur:

- Program sınırlılıkları çerçevesinde görsel sanatlar uygulamalarının öğretim programı içerisindeki var olan durumuna ilişkin eleştirel bakış; program niteliğinin derinliği olmaması, öğrencilere yönelik görsel kültürel öğeleri okumaya ilişkin okuryazarlık yeterlikleri çerçevesindeki kazanımların yeterince ortaya konulamaması,
- Farkındalık sınırlılığı çerçevesine öğrencilerin görsel kültür farkındalıklarının olmaması; program sınırlılıkları kaynaklı farkındalık geliştirilememesi,
- Sosyal ağ sınırlılıkları çerçevesinde öğrencilerde görsel kültür farkındalıklarının geliştirilememesine ve görsel okuryazarlık yeterliğinin öne çıkmamasına dayalı sosyal ağ odaklı imgeler dünyasının doğru analiz edilememesi, seçicilik geliştirilememesi, eleştirel bakış açısının sergilenememesi,
- Ailesel etkenlere ilişkin sınırlılıklar çerçevesinde ise ailelerin teknolojik, kültürel, sosyal bağlamlar ile görsel kültür farkındalıklarının yeterli olmaması kaynaklı doğru yönlendirme, rehber olma, denetleme, yoğun görsel iletilerin olumsuz etkilerinden koruma bağlamlarını bir araya getirememesi boyutları öne çıkmaktadır. Bu ilişki sınırlılıklara dayalı olarak oluşan alt temalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Uygulamalarındaki Sınırlılıklara İlişkin Görüşleri

Temalar
Program Sınırlılıkları
Farkındalık Sınırlılıkları
Sosyal Medyanın Sınırlılıkları
Ailesel Etmeler

'Görsel Kültür Uygulama Sınırlılıkları' ana temasına dayalı alt temalardan "Program Sınırlılıkları" çerçevesinde Murat öğretmen "...Bakanlığa bağlı bizim okullar bakanlığın oluşturduğu müfredat var. Önümüze bu konuyu, planlarımız bu yönde yürüyor. Öğretmen olarak esnetme şansımız var tabii. Görsel sanatlar eğitimi veren bir okul, temel eğitimimiz bu alanda. Resim işte verilen görsel materyaller ya da görsel konular neler, bunları nasıl ifade ederiz? Bunların üzerine çalışıyoruz. Ama kültürü nasıl katıyorsunuz dersin? Zaten bu kültürün parçası sonuçta verdiğimiz konular. Daha önce karşılaşmadığı kültürel parçayı zaten araştırıp bulmak zor olduğu için ister istemez yer ediyor..." ifadesiyle eğitim programı dahilinde çalışmalara yer verdiklerini belirtmiştir. Aynı tema altında Hasan öğretmen, "...Güzel sanatlar lisesi daha çok uygulama olarak ön plana çıkıyor. Bu da normaldir bir yerde. Çünkü kurum olarak görevimiz öğrencinin bir üst kuruma yerleşmesi. Başarının ölçütü, kaç mezun verdik. Bunların içinde kaç tanesini bir üst kuruma yerleştirdik? Dolayısıyla öncelikli hedefimiz çocukları bir üst kuruma yerleştirmek. Böyle olunca da bu görsel kültürle ilgili çalışmalar daha geride kalıyor..." ifadesiyle programdan kaynaklanan sınırlılıklar olduğunu belirtmiştir.

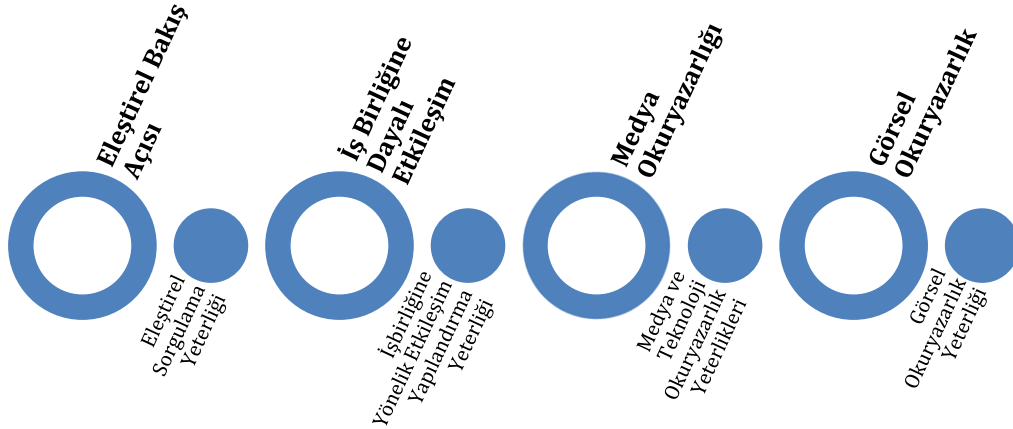
"Farkındalık Sınırlılıkları" alt temasına ilişkin Murat öğretmen "...Mesela kilim deseni çalışması yapmak. Çiz desen çizilir ama en azından bu bir araştırma süreci. Bu şekilde ders müfredatı içinde geçen konular içinde varsa bunu alıyor. Teorik ders olarak Türk heykel sanatı dersimiz var. Bunun dışında müze dersimiz var." ifadesiyle görsel kültür çalışmalarına dersler içerisinde bazı konularda yer verdiklerini belirtmiştir. Gülümser öğretmen ise "...Okulun bahçe duvarlarını gördüyseniz eğer, orada nedense dışarıya dönük değil içeriye dönük bir düzenleme var. Grafiksiz çalışmalar var. Birkaç tane böyle okul duvarlarında görüyorum çalışmalar. Onun dışında çok fazla yok..." ifadesinde bulunmuştur.

"Sosyal Medyanın Sınırlılıkları" alt temasına bağlı olarak Murat öğretmen "...İnternette her gördükleri doğru değil. Çoğunluğu birileri tarafından ortaya atılmış ama sorgulama süreci eksik bir nesil doğruluğunu sorgulamadığı için her bilgi doğru mantığıyla yaklaşıyorlar. Buda sancıyı beraberinde getiriyor. Türk kültürü bizim kendi kültürümüze ait bir şeyi farklı görüp farklı da öğrenebiliyor ve bunun doğruluğuna inanıyor. Onun için sosyal medya üzerindeki bazı şeyler kontrol altında olmalı, denetlenmeli belki... Fantastik tarafı da çok, komplo tarafı da çok. Bunu çok zenginleştirebiliriz. Bir kısım uygulamalı şeyler verirken, toplumu dejenere etmeye çalışan başka güçlerde olabilir. Bunlar sosyal medya üzerinde var." ifadesiyle sosyal medyanın amaçsız kullanımı ile öğrencilerin görsel kültüre ilişkin algılarında bilinçsiz bir öğrenme gerçekleştiğini belirtmiştir. Aynı tema altında Caner öğretmen "...Bizim kültürümüz diye bir şey kalmadı. İnternet ortada... Şimdiki çocuğun internette gördüğü, kendi kültürümüzle alakalı hiçbir şey yok. Sadece onları eğlendiren şeyler var o kadar." görüşünü belirterek sosyal medya ve internetin kültürü olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

“Ailesel Etmenler” alt temasına bağlı olarak Caner öğretmen görüşünü “Aile kültürü nasıl geliyorsa görsel kültürde öyle gelişiyor.” ifadesiyle belirtmiştir. Bu bağlamda görsel kültürün oluşmasında ailenin önemli olduğunu ve aile kültürüyle paralel olarak ilerlediğini ifade etmiştir. Serdar öğretmen aile ve görsel kültüre ilişkin “... Kültürel yapıyla da çok alakalı. Aileden gelen yapı, çevresel faktörler, kurumlardaki eğitim bakımından da aynı şekilde yetersiz Türkiye’de tabii ki. O anlamda zorunlu ders olarak verilmesi gerekiyor. Onlara yön vermesi açısından çok daha iyi olacağını düşünüyorum ben.” ifadesiyle ailenin de görsel kültürün oluşmasında etkili olduğunu belirtmiştir.

3.3.Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültüre İlişkin Beklentilerine Yönelik Görüşleri

Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültüre ilişkin beklentilerine yönelik görüşleri arasındaki ilişki Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3. ‘Görsel Kültür Uygulamasına İlişkin Beklentiler’ Ana Temasına Dayalı Alt Temalar Arası İlişki

Öğretmenlerin ‘Görsel Kültür Uygulamasına İlişkin Beklentiler’ ana teması çerçevesindeki görüşleri temelde öğrencilerin kazanması gereken yeterliklerle ilişkilendirilmiştir. Temelde öğrencilerin nitelikli bir görsel kültür ediniminin bu edinim sürecine ilişkin yeterliklerle sağlanabileceğine ilişkin görüşleri öne çıkmıştır. Bu bağlamda uygulamaya dönük beklentiler şu şekilde öne çıkmıştır:

- Eleştirel bakış açısı çerçevesinde öğrencilere sorgulama, analiz, yorumlama gibi yeterliklerin edindirilmesi yolu ile hem geleneksel hem de yeni medya odaklı görsel kültür iletilerini günlük yaşama nitelikli bileşenler ile dahil etmelerine ilişkin farkındalık oluşturma,
- İşbirliğine dayalı etkileşim yapılandırma yeterliğine dayalı nitelikli görsel kültür etkileşimleri yapılandırabilme, tartışabilme, ürün olarak ortaya koyabilme,
- Medya okuryazarlığına dayalı yeterlikler çerçevesinde görsel kültür iletilerini algısal seçicilik, ayırısama ve dikkat ile yorumlama, teknoloji okuryazarlığına ilişkin yeterlikler çerçevesinde yeni medyadaki katılımcı teknolojileri nitelikli görsel kültür bileşenleri oluşturma, geliştirme, paylaşma ve yorumlama bağlamında kullanabilme,
- Görsel okuryazarlığa yönelik yeterlikler çerçevesinde görsel iletileri görsel kültür bağlamları ile nitelikli okuyabilme, yorumlayabilme ve günlük yaşama aktarabilme. Öğretmen görüşlerine dayalı beklentiler temelde öğrencilerin kazanması gereken

yeterliklerle ilişkilendirilmiştir. Bu çerçevede alt temalar Tablo 3'te verilmiştir. Devamında ise alt temalara ilişkin doğrudan aktarımlarla beklentilere ilişkin bulgular ortaya konulmuştur.

Tablo 3. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Beklentilerine Yönelik Görüşleri

Temalar
Eleştirel Bakış Açısı
İş Birliğine Dayalı Etkileşim
Medya Okuryazarlığı
Görsel Okuryazarlık

"Eleştirel Bakış Açısı" alt temasına dayalı olarak Serdar öğretmen, "...Böyle bir ders olması taraftarıyım ben. Seçmeliden ziyade zorunlu bir ders olarak verilmesi taraftarıyım. Çünkü gerçekten çağımızda ihtiyaç var. Öğrenciler gerçekten bilmiyorlar. Yani neyi ne kadar izlemesi lazım, neyi ne şekilde eleştirmesi lazım, nasıl bakması lazım, bu anlamda kısırlar maalesef." demektedir. Aynı tema altında Gülümser öğretmen "...Bakmakla görmek arasındaki farklılık ya da gördükleri şeylerin aslında alt bilince nasıl yerleştiği anlatılabilir. Bu da aslında biraz bilinçli tüketici olmalarını sağlar. Mevcutta düşündüklerinin, eğilimlerinin aslında ne kadar yönlendirilebilir ya da yönlendirilmiş olduğunu görürler böylece bilinçli olarak tercihlerde bulunmaları ve seçmeleri sağlar... Bir şeyler satmak amacıyla belirli bir görsel hafıza oluşturmak için, bazı moda akımlarını oluşturmak için, pazar piyasalarının oluşması için görsel bir tayyarenin çok büyük ve çok sıkı kullanıldığını görüyorsunuz. Ama onun dışında sanatsal, görsel ifadeler yok..." ifadesiyle görsel kültürün öğrencilerin eleştirel bakış açılarını geliştireceğini ve bu yolla, sorgulamalarda bulunacaklarını vurgulamıştır. Bu görüşlere dayalı olarak görsel kültür uygulamalarına ilişkin beklentiler çerçevesinde eleştirel çözümleme ve görsel farkındalığın oluşumuna katkısı öne çıkmaktadır.

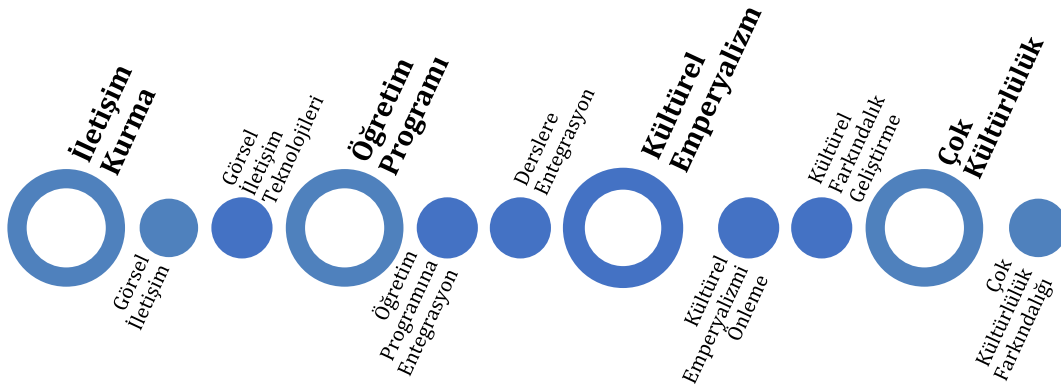
"İş Birliğine Dayalı Etkileşim" alt temasında Caner öğretmen "İlk başta farklı disiplinleri birlikte görmeyi öğrenmesi gerekiyor... İşbirliğinin çok iyi olması gereken bir ders... Siyaset, kültür, tarih, ekonomi de görsel kültür birebir alakalı." ifadesiyle görsel kültürün disiplinlerarası bir yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Toplumsal, kültürel, tarihsel, politik ve ekonomik konuların da görsel kültür kapsamı içerisinde yer aldığı ve bu bağlamda disiplinlerarasılığın hem öğrenciler arası hem de farklı disiplinler çerçevesinde göz önünde bulundurulması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

"Medya Okuryazarlığı" alt temasına dayalı olarak Feride öğretmen "...Görsel kültür dersi olursa, en azından çocukların daha çok yaratıcı olacağına ve sosyal ağları daha yaratıcı kullanacaklarına inanıyorum. Bireyselliklerini sosyal ağlarda daha bilinçli ortaya dökerler diye düşünüyorum." belirtmiştir. Bu bağlamda, görsel kültür dersinin öğrencilere çoklu bakış açısı getireceği, yaratıcılıklarını geliştireceği ve öğrencilerin medya teknolojilerini kullanımlarına yönelik olarak ifade edilmiştir.

"Görsel Okuryazarlık" alt temasında Gülümser öğretmen "... Medya okuryazarlığı diye bir ders var. Bence bu derste görsel kültürde verilebilir. Çünkü aslında bu çok sosyolojikte bir olaydır... Bakmakla görmek arasındaki farklılığı ya da gördükleri şeylerin aslında alt bilince nasıl yerleştiği anlatılabilir..." ifadesiyle görsel kültürü sosyolojik bağlamda düşünerek, medya okuryazarlığını da desteklediğini belirtmiştir. Bu çerçevede görsel kültür ile öğrenciler görsel imgeleri doğru okuyabilecekler ve değerlendirmeler yapabileceklerdir.

3.4. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Uygulamalarına İlişkin Önerileri

Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültüre ilişkin önerileri Şekil 4'te ilişkilendirilmiş ve Tablo 4'te ise tema olarak gösterilmiştir.

Şekil 4. 'Görsel Kültür Uygulamalarına İlişkin Öneriler' Ana Temasına Dayalı Alt Temalar Arası İlişki

Öğretmenlerin görsel kültür etkinlikleri ile ilişkili önerileri 'Görsel Kültür Uygulamalarına İlişkin Öneriler' ana temasını oluşturmuştur. Bu çerçevede öneriler birbiri ile ilişkili olarak yapılmıştır. Öneriler çerçevesinde öne çıkan boyutlar:

- Görsel kültür uygulamaları iletişim kurmaya öğrencileri yönlendirmeli; iletişim, görsel iletişim ve görsel iletişim teknolojilerini amaca uygun kullanım boyutları ile ele alınmalı; görsel iletişim boyutunda görsellere ilişkin farkındalık geliştirme, görsel iletileri bilinçli ve eleştirel bakış açıları ile sorgulama yeterlikleri kazandırılmalı; görsel iletişim teknolojileri boyutunda ise sosyal medya odaklı görsel iletişim süreçlerinde etkin ve bilinçli teknoloji kullanımı yeterlikleri kazandırılmalı,
- Görsel kültür uygulamaları öğretim programlarına entegre edilmeli ve bir parçasını oluşturmalı yakın gelecekte bu tür bir yapılanma söz konusu değilse dersler içersindeki etkinliklerin yapılandırılması sürecine entegrasyonu sağlanmalı,
- Görsel kültür uygulamaları özellikle içinde bulunulan kültüre ilişkin farkındalık geliştirmeli ve teknoloji odaklı ortamlardaki kültürel emperyalizmi önleyici eleştirel bakış açısı kazandırılmalı,
- Çok kültürlülüğe ilişkin hem yerel hem de evrensel değerler bağlamında farkındalık sağlanmalı ve bu farkındalığın görsel iletilerin yorumlanmasında işe koşulmasına zemin hazırlanmalı şeklinde sıralanmaktadır. Bu boyutlara ilişkin alt temalar Tablo 4'te verilmiş ve devamında doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Tablo 4. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültüre İlişkin Önerileri

Temalar
İletişim Kurma
Öğretim Programına Entegrasyon
Kültürel Emperyalizm
Kültürlerarası Etkileşim
Çok Kültürlülük

"İletişim Kurma" alt temasına bağlı olarak Gülümser öğretmen "...Görsel iletişimin çok çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bizim toplumumuzda çok kuvvetli çünkü tv izleme oranı çok yüksek. Biz otobüse binerken bile numarasına bakmadan, bu nereye gidiyor diye şoföre soran bir milletiz. Okuyup yazmaktan çok konuşmak ve bakmak üzerine bir iletişimimiz var. O yüzden çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum..." şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Murat öğretmen ise "...Kültür sonuçta toplumun bir ögesi, içinde var. Onu geçmişe dönüp değiştirme şansında yok. Burada kaygımız ne? Kültür geliyor. Kültür ve kültürün devamlılığını sağlayan iletişim ve etkileşimin sürekliliği ya da üstüne bir şey konarak yürümesi. Ama ne yazık ki bu süreç zarar görmüştür. Gittikçe kötüye gittiğini düşünüyorum. Özellikle genç nesilde çalıştığımız için biliyorum. Kendi çocuklarım ve daha alt gruplarda da var. Yozlaşıyor gittikçe. Sahip olduğumuz değerler azalarak geçiyor süreç. Üstüne bir şey ekleyebilmemiz lazım." ifadesi ile görüşlerini belirtmiştir. Aynı tema altında Feride öğretmen "...En azından çocukların kullandığı malzemeler, iletişim araçlarını da daha doğru kullanmalarını sağlayabilirsiniz. Oyun amaçlı değil de o iletişim araçlarını kültürel anlamda nasıl kullanabileceklerini de öğretebilirsiniz." şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bu anlamda görsel kültürün iletişim ve kültürün devamlılığı açısından önemli olduğunu vurgulamışlar ve bu yönde çalışmaların yapılmasını ifade etmişlerdir.

"Öğretim Programına Entegrasyon" alt temasına ilişkin Murat öğretmen "... Var olan konuyu hazırlamak anlamında Görsel kültür çalışmaları yapabiliriz... Mesela resim dersinde, görsel öge üzerinden konuşup, tartışıp fikir alışverişinde bulunup uygulamaya başlayabiliriz." ifadesiyle görsel kültür çalışmalarını var olan ders içerisine entegre edilebileceğini vurgulamıştır.

"Kültürel Emperyalizm" alt temasına bağlı olarak Gülümser öğretmen görüşlerini "...Görsel kültür için kendi kültürümüzden çıkmış iyi şeyler, iyi işler çok az var diye düşünüyorum. O yüzden de bir kültür emperyalizminin içinde olduğumuzu ver buna yenik düştüğümüzü düşünüyorum. Çünkü o kadar katı ve fazla kısıtlamalarla ve engellemelerle karşılıyorsunuz ki size ait olanı değil, size ait olmayanı bir anda kabullenmiş oluyorsunuz. Çünkü o boşluğu gelip onlar dolduruyor. Bu anlamda ben görsel kültür çalışmalarının bilinçli bir şekilde hem kitlesel hem de okullarda uygulanmasını istiyorum. Kendimize ait Türk ressamlarının resimlerini bile bilmiyor çocuklar." cümleleri ile ifade etmiştir. Bu bağlamda, her türlü görsel imgenin hemen her yerde olduğu ve insanları etkilediğini düşündüğümüzde görsel kültürün kültürel yayılmacılık anlamında ulusal kültürleri olumsuz etkilediği kültürel kimlikleri olumsuz etkilemesi anlamında görsel kültür eğitiminin olmasına ilişkin görüşünü ifade etmiştir.

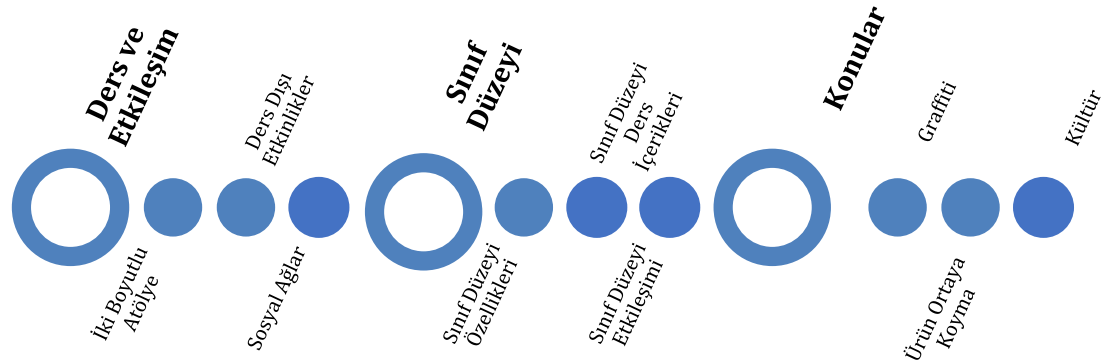
"Kültürlerarası Etkileşim" alt temasına dayalı olarak Caner öğretmen "...Türkiye'de Doğu çok farklı bir görsel kültüre sahip, Batı çok farklı, İç Anadolu çok farklı. Hepsinin kültürü çok farklı, görselliği de farklı." şeklinde fikir savunarak farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle kültürlerarası etkileşimin görsel çeşitliliği oluşturduğunu ifade etmiştir. Aynı alt tema altında Murat öğretmen ise "...Bizim kültürümüz bu değil kültürene sahip çık, ya da kültürünü bil..." ifadesiyle kültürlerarası

etkileşimde öncelikle kendi kültürümüzün bilinmesi gerektiğini görsel kültür ile bu bilincin oluşturulacağını düşünmektedir.

“Çok Kültürlülük” alt temasına dayalı olarak Murat öğretmen “...Urfa’da ayrı bir kültür var, Mardin’de ayrı. Bina görselinden tutun yaşamdaki görsel yansıma kadar her şey farklı. Batı kültüründe atıyorum İstanbul’da, İzmir’de her şey daha başka... Bu zenginlikten faydalanarak görsel kültür çalışmaları zenginleştirilebilir” ifadesiyle çok kültürlü yapının görsel kültürü zenginleştirdiğini ifade etmiştir. Caner öğretmen ise aynı alt temaya ilişkin görüşü “... Artık öyle bizim kültürümüz diye bir şey kalmadı. İnternet ortada. Çok fazla kültür var, dünya kültürü. Evrensel bir kültür var... Bu farklı kültürlerden beslenmek görsel kültür çalışmalarına dahil edilebilir” şeklinde ifade etmiştir.

3.5. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Çalışmaları İçin Ders Önerisine İlişkin Görüşleri

Güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğretmenlerinin görsel kültür çalışmaları için ders önerisine ilişkin görüşleri çerçevesinde çok fazla ders, içerik ve uygulama önerisi yer almakta ancak bu önerilerin bir kısmı öne çıkmaktadır. Tablo 5’te uygulamaya dönük önerilerin tamamı verilmiş öne çıkan boyutları ise Şekil 5’te gösterilmiştir.

Şekil 5. 'Görsel Kültür Uygulamalarına İlişkin Öneriler' Ana Temasına Dayalı Alt Temalar Arası İlişki

- Ders etkileşimlerinin özellikle iki boyutlu sanat atölye derslerinde çok yönlü öne çıkabileceği; ders dışı etkinlikler ile öğrenci motivasyonu ve ilgisinin sağlanabileceği, sosyal ağların etkin kullanımı ile hedef kitle olan öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanabileceği,
- Sınıf düzeyinin öğrencilerin belirli bir hazırbulunuşlukta olmaları, sınıf içi etkileşimlerin daha yoğun olması, ders içeriklerinin görsel kültür uygulamalarına daha uygun olması çerçevesinde 11. sınıflar ile yürütülmesinin daha iyi olabileceği,
- Konular bağlamında özellikle öğrencilerin ilgisini çekebilecek graffiti gibi popüler kültür içerikli konular, ürün ortaya koymaya dayalı uygulamalar ve kültürel farkındalık sağlamak amaçlı kültürel konular odaklı olmasının tercih edilebileceği şeklinde sıralanan öneriler öne çıkmıştır.

Tablo 5. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğretmenlerinin Görsel Kültür Çalışmaları Ders Önerisine İlişkin Görüşleri

Temalar
Ders Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• İki Boyutlu Sanat Atölye• Grafik Dersi• Desen Dersi• Branş Dersleri
Sınıf Düzeyi Önerileri
<ul style="list-style-type: none">• 10.Sınıf• 11. Sınıf• 9, 10,11 ve 12. Sınıf
Ders İçeriğine İlişkin Öneriler
<ul style="list-style-type: none">• Graffiti ve Fotoğraf• Geleneksel Kültür Konuları• Kültürlerarası Etkileşim Konuları• Sinema• Konu-Ürün

Öğretmenler görsel kültür çalışmaları için “Ders Önerileri” alt temasına dayalı olarak “iki boyutlu sanat atölye, grafik dersi, desen dersi ve branş dersleri” kategorilerini sunmuştur. “İki Boyutlu Sanat Atölye” kategorisine ilişkin Feride öğretmen “İmgesel son sınıfların 2 BSA dersinde verilebilir... Genelde 2 boyutlu derslerde verilebilir bütün sınıflarda.” ifadesiyle görsel kültür eğitiminin ve çalışmalarının iki boyutlu dersler için uygun olduğunu belirtmiştir.

Aynı kategoriye ilişkin Serdar öğretmen “Atölye derslerinde yer verilebilir. Yalnız belki iki boyutlu anlamında faydası olabilir. Çünkü 2 boyutlu dersler içerisinde yer alabilir...2 boyutlular daha uygundur muhtemelen.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

“Grafik Dersi” kategorisine ilişkin Gülümser öğretmen “...Grafikte işte reklam gibi, pano hazırlamak gibi bunun gibi şeyler var ama bütün derslerin içinde az buçuk var aslında, yok değil. Ama kasıtlı olarak bu görsel iletişim dersidir diye koyabileceğimiz bir ders yok. Ama içinde fark etmeden azar azar var... Grafik dersi için çok uygun diye düşünüyorum.” ifadesiyle görsel kültür çalışmalarının grafik dersi içerisinde entegre edilebileceğinin belirtmiştir.

“Desen Dersi” kategorisine ilişkin Murat öğretmen “...İki boyutlu dersimiz var, resim dersi diyebileceğimiz. Onda daha fazla manevra yapma şansımız var. Desen dersinde model üzerinde daha çok çalıştığımız için destekleyebilirsin belki ama iki boyutlu ders daha mantıklı. Verilen konu resim olarak ifade edilebileceği için görsel bir materyal olarak renk kullanılacak bir sürü öge var. İki boyutlu dersler biraz önce söylediğimiz, teorik dersler bu kültürün parçalarını içlerine koyarak ifade edilebilir.” ifadesiyle; Caner öğretmen ise “Branş Dersleri” kategorisine ilişkin “...Bütün branş derslerinde bence bu olabilir. Hepsinde uygulanabilir bu şekilde düşünüldüğünde... Düşünmeyi ve görmeyi öğrenmesi gerekiyor... Özellikle resim dersinde, iki boyutlu...” ifadesiyle görsel kültür çalışmalarının branş derslerinde uygulanmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Aynı kategori altında Murat öğretmen “... Bir derse bağlayarak, belki de pek çok derse bağlayarak parçalar hâlinde vermek de mantıklı olabilir. Sanki böylesi daha doğru gibi. Tek başına verilirse ayrı bir şeymiş gibi gelecek. Sıkıntılı gibi geliyor çocuk gözüyle bakarsan. Ama herhangi bir ders içinde bu parçayı kaynaştırmak daha kolay.” ifadesiyle belirttiği görüşünde, bir ders içerisine entegre olmuş görsel kültür eğitiminin etkili olacağını düşünmektedir.

“Sınıf Düzeyi Önerileri” alt temasına ilişkin “10. sınıf” kategorisinde Gülümser öğretmen görüşünü “Bence 12 ye gelmeden uygulanmasında fayda var. Özellikle 10. sınıfta uygulanabilir.” şeklinde

belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu da görsel kültür çalışmalarının 10. sınıflarda daha iyi uygulanabileceğini ifade etmişlerdir.

“11. Sınıf” kategorisine ilişkin Feride öğretmen, “11. sınıfta yapılırsa eğer... 12 ye geldiğinde zaten yapılmasına gerek kalmayacak... 11. sınıfta da hedefini belirleyeceği için görsel kültürün yorumunu yapmaya başlayacak. Yani acaba bu ürettiğimiz, üretilen malzeme benim için, tüketiciyim tüketiyorum, bana faydalı olabilir mi? Bu üretilen malzeme ya da kendisi bir şeyler üretmeye çalışacak, tasarım yapmaya çalışacak.” ifadesini kullanmıştır.

“9, 10, 11 ve 12. Sınıf” kategorisine ilişkin Hasan öğretmen ise “...Pratikte daha çok içli dışlı oluyoruz. İşin teorik boyutunu özellikle de insanın doğrudan kişiliğine, davranışlarına yönelik bir çalışmayı, kültürel birikimini etkileyecek bir çalışmayı es geçiyoruz... Ne kadar erken verilmeye başlanırsa, yıllık değil bence 4 yıl boyunca verilmesi gereken bir ders olabilir, olmalı da.” ifadesiyle tüm sınıflarda verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

“Ders İçeriğine İlişkin Öneriler” alt temasına dayalı olarak “Graffiti ve Fotoğraf” kategorisine ilişkin Gülümser öğretmen “...Görsel kültürde verilebilir. Çünkü aslında bu çok sosyolojik de bir olaydır. Öğrencilere fotoğraf makinası verilebilir. Çocukların dışarıda, dış ortamda fotoğraf çekmeleri sağlanabilir genel görüş ve yapının değişmesi lazım... Bizim çocuklarda graffiti sanatına karşı özel bir ilgi var ama nedense bu ilgiyi bastıran birde sistem var. Okuldaki öğretmenler olsun, diğer branşlarda veya belediye olsun. Yani çocukların graffiti yapabileceği alanlar yok... Görsel sanatlar dersi aslında içeriği çok güzel doldurulabilecek bir ders...” ifadesiyle görsel kültüre ilişkin ders ve uygulama önerisinde görsel kültürün ders olarak yer alması gerektiğini ve uygulamalarda graffiti ve fotoğraf kullanarak çalışmaların olması gerektiğini belirtmiştir. “Geleneksel Kültür Konuları” kategorisine ilişkin Gülümser öğretmen “...Türkiye’deki bütün müzelerden ve içindeki bütün eserlerden öğrencilerin haberdar olması ve bilmesi gerekiyor. En başta görsel sanat eğitimi almış bir öğrencinin, ilkokuldan başlayarak liseye kadar devam eden uzun bir süreç... Bu anlamda bir şeyler öğretilir.” ifadesiyle görsel kültür çalışmaları için kendi kültürümüze ait sanat ve sanat eserlerinin öğretilmesinde etkili olacağını düşünmektedir.

“Kültürlerarası Etkileşim Konuları” kategorisine ilişkin Serdar öğretmen “...Böyle bir ders olması taraftarıyım ben. Seçmeliden ziyade zorunlu bir ders olarak verilmesi taraftarıyım. Çünkü gerçekten çağımızda ihtiyaç var... Kültür dersi dediğimiz, çağdaş dünya sanatı, sanat tarihi dediğimiz dersler var, estetik dersi var. Bu derslerin içinde de yer alabilir...” ifadesiyle kültürlerarası etkileşiminden bahsedilen kültür konuları ile görsel kültür kuramı içerikli bir ders ya da diğer derslerle entegre olmuş bir görsel kültür eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Sinema” kategorisine ilişkin Caner öğretmen “...Çocukların en çok kullandığı görsel eğitim sinemayla oluyor. Sinemaya gitmeyen çocuk yok. Bir tek ondan kazanıyorlar bence. Hayal güçleri bir tek oradan geçiyor gibi geliyor bana. Kesinlikle sinema.” diye belirtmiştir. Aynı kategori altında Serdar öğretmen “...Daha çok günümüzde olan reklamlar üzerine olabiliyor. Filmler üzerine olabiliyor. Daha çok dizi filmler hatta. Yani seçici olmalarını istiyoruz tabii ki sanat eğitimi veren bireyler olarak. Öğrencilerimizin daha seçici, daha sanatsal içerikli çalışmaları izlemelerini istiyoruz...” ifadesiyle film izlemenin görsel kültür etkinliklerine dahil olabileceğini ifade etmiştir.

“Konu-Ürün” kategorisine ilişkin Feride öğretmen ise “... Bir ders olarak verilirse, çocuklarında katılımının sağlandığı, bence drama gibi bir ders olması gerek... Popüler kültür nedir diye bir konu verip, çocuklara popüler kültüre dair bir malzeme söyleyin bana denilebilir. O malzemeyi o anda üretmeleri beklenebilir, her an üretilebilir.” ifadesiyle görsel kültüre ilişkin uygulama önerisinde bulunmuştur.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgular çerçevesinde görsel kültür içerikli bir programın öğrencilerin eleştirel bakış açılarını, yaratıcılıklarını, görsel okuryazarlıklarını, iletişimlerini destekleyeceğini ve daha bilinçli bireyler yetiştirmede görsel kültür eğitiminin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Mamur (2014) makalesinde görsel kültür ders aktivitelerinde ürünün kendisinden çok, yaratılma nedenine, anlamına ve yaratıcısının niyetine dönük sorguların yapılmasını önermiştir. Ancak önerilerin yalnızca nesne odaklı olmaması, anlamlara da odaklanması, sanat eğitiminin sanat eleştirisi disiplini için yeni açılımları olması gerektiğini ve görsel kültür çalışmaları ile günlük yaşamdaki görsel deneyimlerin, sanatsal ve kültürel bağlamda çözümlenerek değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Makalesinde görsel imgelere bağlamsal yaklaşılması ve her görüntünün içinde yaratıldığı ortamla, yaratılma nedeni ile birlikte ele alınıp değerlendirilmesinin eleştirel pedagoji anlamında önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarına ve alanyazındaki araştırmalara bakıldığında görsel kültür çalışmalarının eleştirel pedagoji çerçevesinde şekillenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca yapılacak olan görsel kültür araştırmalarında sosyal konular, öğrencinin yaşantısı üzerinden diyalog ve disiplinlerarasılığın ön plana çıktığını araştırmasında vurgulanmıştır. Bu araştırmada, özellikle teknolojinin gelişmesiyle yoğun imge bombardımanına maruz kaldığımız bu çağda öğrencilerin sosyal medyayı fazla kullandıkları görülmüştür. Öğrencilerin sosyal medyada gördükleri her şeyi doğru olarak kabul edip, gördüklerini sorgulamadan benimsediklerini bunun için görsel kültür eğitiminin iletişim, eleştirel düşünce, yaratıcılık, kültürel devamlılık, kendini ifade etme gibi becerilerin kazanımında etkili olacağı sonucuna varılmıştır. Sengir'in (2014) doktora tezi araştırma sonucunda vardığı yargılarda, araştırmalardaki sonuçlardan anlaşıldığı gibi sosyal medya ve medya görselleri üzerinde sorgulamalar yapan öğrencilerin görsel kültür eğitimi ile anlamlara ulaşmada, sosyo-kültürel ve ekonomik bağlamları keşfetmelerini sağlamada etkili olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde ve araştırma kapsamında görüşme yapılan öğretmen ve öğrencilerin görüşleri düşünüldüğünde, görsel kültürün bu kazanımları taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Dilli (2013), "Görsel Kültür Kuramının İlköğretim 4. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Uygulanması" başlıklı doktora tezinde, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin resimsel anlatımlarını ve bunlara anlatımlarına dayalı yazılı ifadelerinde popüler kültür öğeleri incelemektedir. Görsel kültür tabanlı öğretim yönteminin, öğrencilerde eleştirel düşünme becerisi kazandırması sürecine ilişkin bulgular çerçevesinde ise öğretim etkinliklerinin sonucunda öğrencilerin çevreye ve doğaya daha duyarlı oldukları ve çevrelerinde yer alan görüntülere karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirdikleri ortaya konulmuştur. Görsel kültür tabanlı öğretim yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık kazanması çerçevesinde ise görsel medyada yer alan olayların ve durumların, gerçek ya da hayal ürünü olup olmadığı ayırımının öğrenciler tarafından yapılamadığı belirlenmiştir.

Araştırmada, güzel sanatlar lisesi öğretim programlarında görsel kültür eğitiminin yer alması gerektiği, özellikle ders saati ve uygulama açısından iki boyutlu sanat atölye derslerinde görsel kültür çalışmalarının uygulanabileceği sonucuna varılmıştır. Öğretmenler, görsel kültür çalışmalarının her sınıfta olması gerektiğini ancak hazır bulunuşlukları açısından 11. sınıflarda uygulanmasının daha iyi olacağını düşünmektedirler. Öğretmenler, öğrencilerin sosyal medyayı yoğun olarak kullandıklarını bundan dolayı eleştirel düşünme ve görsel farkındalık yaratmada sosyal medya kullanımının ele alınması gerektiğini ve görsel kültür çalışmalarında sosyal medyanın da dahil olmasını ifade ederek önerilerde bulunmuşlardır. Türkkan, B. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Araştırması*

(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çıldır, Z. (2015). *Müzelerde Görsel Kültür Çalışmalarının Postmodern Sanat Eğitimi Bağlamında Yapılandırılmasına İlişkin Hazırlanan Eğitim Paketinin Eğitim Evlerinde Görevli Uzmanların Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) çalışmalarında da ortaya çıkan sonuç ve öneriler çerçevesinde eğitim kademelerinin her aşamasında görsel kültür eğitiminin gerekliliği ortaya konulmaktadır. Eğitim kademesi olarak ortaöğretim düzeyinde görsel kültür eğitiminin gerekliliğini ortaya koyan bu çalışmanın, görsel kültür alanında çalışacak olan araştırmacılara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz & Ş., Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bolin P. E., Blandy, D. (2003). Beyond visual culture: seven statements of support for material culture studies in art education. *Studies in Art Education*, 44 (3), 246-263.
- Çığıır, E. (2016). *Görsel sanatlar öğretimine yönelik sosyal ağ odaklı görsel kültür uygulamalarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çıldır, Z. (2015). *Müzelerde görsel kültür çalışmalarının postmodern sanat eğitimi bağlamında yapılandırılmasına ilişkin hazırlanan eğitim paketinin eğitim evlerinde görevli uzmanların görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. M. BÜTÜN ve S. B. DEMİR). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Duncum, P. (2000). How art education contribute to the globalisation of culture. *Journal Art and Design Education*, 19 (2), 170-180.
- Duncum, P. (2003). The theories and practices of visual culture in art education. *Arts Education Policy Review*, 105 (2), 19-25.
- Dilli, R. (2013). *Görsel kültür kuramının ilköğretim 4. sınıf görsel sanatlar dersinde uygulanması* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture: curriculum, aesthetics and the school life of art*. New York: National Art Education Association Teachers College Columbia University.
- Karadağ, C. (2004). *Görme kültürü*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Kırıçoğlu Tekin, O. (2009). *Sanat kültür yaratıcılık, görsel sanatlar ve kültür eğitimi-öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Leppert, R. (2009). *Sanatta anlamın görüntüsü imgelerin toplumsal işlevi* (Çev. İsmail Türkmen), (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mamur, N. (2014). Görsel sanatlar öğretmen eğitiminde görsel kültür öğretimi (Pensilvanya Eyalet Üniversitesi Örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 3 (8), 71.

- Rogoff, I. (1998). Studying visual culture. In N. Mizoeff (Ed.), *The visual culture reader* (pp. 24-37). New York: Routledge.
- Sengir, S. (2014). *Kültürel dönüşümler ve postmodern pedagoji ekseninde görsel kültür eğitimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Sohn, J. (2004). *Web-enhanced art education: constructing critical interpretations of visual culture in preservice art education*. Doctoral Dissertation, The Pennsylvania State University. 4 Aralık 2014 tarihinde <http://sunzi.lib.hku.hk/ER/detail/hkul/4083126> adresinden alındı.
- Türkkan, B. (2008). *İlköğretim görsel sanatlar dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: bir eylem araştırması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Extended Summary

1. Introduction

Art instructors nowadays pay more attention to the concept of visual culture education, as a consequence of the improvement of the field of art education and the need for new approaches in the processes and objectives of the art curriculum. The art education paradigm, shifting from fine arts to visual culture, covers the conflicting post-modern pedagogy and the problems faced in fine arts and popular culture (Sohn, 2004 p. 35). Postmodernism considers art and art education to be significant tools for the development and dissemination of culture. Visual arts education, which uses a variety of visual images, remains ahead of other disciplines in terms of visual culture studies (Bolin and Blandy, 2003, p. 247). In particular, the approaches setting a goal for art courses to the generate, disseminate and adopt the visual culture are set forth. For this reason, restructuring art education processes with a visual culture context becomes more of an issue (Duncum, 2000).

Considering the need for the integration of visual culture education into art education programs, and the fact that communication tools play an important role in our lives in the 21st century Information Age, visual culture education can be expected to aim at raising awareness based on critical inquiry and analysis. The accuracy of the imaginary readings and inquiries, and the quality of the interpretations of individuals, improve in parallel with this expectation. According to Leppert, each image materializes a specific type of vision. That is to say, each image materializes competing and conflicting types of vision which are unique from historical, social and cultural perspectives hence, the contents of images not only substitute words, but are more than words (Leppert, 2009, p. (20). In this regard, an analysis of images requires the systematic integration of visual culture-oriented learning styles into the art education curriculum at every level in Turkey (Mamur, 2014, p. 118). The inclusion of visual culture, drawing on cognition, awareness and reproduction, in education programs will improve the reflective, experimental and intellectual perspective of the individual. Looking at previous literature, visual culture has been included in the curricula of communication faculties of universities at the graduate education level, both as a course and as a practice in Turkey. However, visual culture studies are lacking from the course content in fine art high schools. Accordingly, the inclusion of visual culture educational content into the curriculum is of importance for the analysis of objects and images of visual culture. This study presents teacher opinions on the inclusion of visual cultures on the curricula of fine art high schools.

2. Method

This study presents the opinions of teachers on the inclusion of visual culture on the curricula of fine art high schools, making use of a qualitative research method. Qualitative researches start with assumptions and the use of interpretive/theoretical frames that address the meanings attributed to a social or human problem by individuals or groups, including an evaluation of research problems. To analyze this problem, qualitative researchers use a qualitative approach in their research, including the collection of data from the natural environment, sensitive to people and places in the study, and data analyses, which form both inductive and deductive patterns and themes. A final written report or presentation includes statements of the participants; the

contemplations of the researcher; and a complex explanation and interpretation of the problem, and clarifies its contribution to literature or a call for change (Creswell, 2013, p. 44).

Among the purposive sampling methods, the typical case sampling method was used to determine the sample of the research. Typical case sampling requires the identification of a typical case relating to the research problem out of a range of cases in the universe, and gathering information on the basis of this problem. To this end, the researcher collaborates with people with an understanding of the issue to identify a typical case; gathers information; and then decides on the typical case example to be studied (Büyüköztürk et al., 2011, p. 90). The research participants comprised six art teachers that taught during the first semester of the 2014–2015 academic year, all of whom were given a pseudonym. The research data was collected through semi-structured interviews, and a descriptive analysis based on the qualitative research method was used to analyze the obtained data.

3. Findings, Discussion and Results

The research findings, based on teacher opinions, are grouped under the main themes of “The opinions of art teachers at fine art high schools on visual culture perceptions”, “The opinions of art teachers at fine art high schools on the constraints of visual culture practices”, “The opinions of art teachers at fine art high schools on visual culture expectations”, “The opinions of art teachers at fine art high schools on visual culture” and “The opinions of art teachers at fine art high schools on course recommendations for visual culture studies”. The research findings, based on teacher opinions and expectations with regard to the development of visual culture practices in courses on fine art high school curricula suggest that visual culture education is important in the raising of more conscious individuals, in that it supports critical thinking, creativity, visual literacy and communication. The research reveals that particularly in this era, under the intense bombardment with images facilitated by developments in technology, students spend more time on social media and accept everything they see there as true, without questioning. From this, it was concluded that visual culture education would be effective in improving such skills as communication, critical thinking, creativity, cultural continuity and self-expression. The findings from Sengir’s (2004) doctoral thesis research, as understood from the research results, reveal that visual culture education is influential on students who make inquiries into social media and media visuals to draw meaning and to discover socio-cultural and economic contexts. With regard to literature and the opinions of teachers and students interviewed within the scope of this research, the statements relating to this issue reveal that visual culture has these outcomes. Moreover, Dilli (2003) discusses the pictorial representations of 4th grade primary school students and the popular cultural elements in written statements related to their representations in her doctoral thesis entitled “*Application of the visual culture concept in visual art courses in the 4th grades of primary schools*”. Pursuant to the findings regarding the process where a visual culture-based teaching method helps students improve their critical thinking skills, it was revealed that students become more sensitive to the environment and nature, and develop a critical perspective of the images that surround them as a result of the applied teaching activities.

The present study suggests that visual culture education should be delivered in fine art high schools, and that visual culture studies should be applied particularly in two-dimensional art workshops in terms of course hours and practices. Teachers believe that visual culture studies

should be available at every grade, but these studies should be applied at 11th grade considering the readiness of students. The teachers suggested that as students spend so much time engaged in social networks, the use of social media for the promotion of critical thinking and creating visual awareness should be addressed, and social media should be included in visual culture studies. Türkkan, B. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: An Action Research* (Unpublished Doctoral Thesis), Çıldır, Z. (2015). *Evaluation of the training package prepared for the restructuring of visual culture studies in museums within the context of post-modern art education by the experts designated at education houses.* (Unpublished Doctoral Thesis) The results and recommendations arising from these studies reveal a need for visual culture education at every level of education.

Araştırma makalesi: Güler, E. ve Bedir Erişti, S. D. (2018). Güzel sanatlar lisesinde görsel kültür çalışmalarının entegrasyonuna ilişkin öğretmen görüşlerine dayalı gereksinim belirleme çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 536-557.